

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

ЦЕЛЕНКО ВІКТОРІЯ ЛАЗАРІВНА

УДК 342.95

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ
КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2023

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор

Кобзар Олександр Федорович,

Київський інститут Національної гвардії України,

начальник факультету забезпечення державної безпеки

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Коваленко Наталя Володимирівна,

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного суду,

суддя

доктор юридичних наук, професор

Коропатнік Ігор Михайлович,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

начальник кафедри правового забезпечення

військового факультету фінансів і права

Захист відбудеться «25» серпня 2023 року о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

Автореферат розісланий «24» липня 2023 року.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

К.М. Куркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Актуальність теми дослідження обумовлена потребою в укріпленні інституційної спроможності органів державної влади забезпечувати права і свободи людини і громадянина, що, в свою чергу, є основоположним орієнтиром діяльності держави, її розвитку та основних суспільно-політичних процесів у країні. На сьогоднішній день питання забезпечення окремих «сервісних» інститутів у правовій системі суспільства, як основного координатора діяльності органів державної влади потребує оновлення, оскільки відкрита, широкомасштабна та багатовекторна агресія росії проти української незалежності та суверенітету суттєво ускладнила діяльність основних державних інституцій.

Національна поліція України, як один із центральних органів виконавчої влади, що підпорядковується Кабінету Міністрів України та має серед кола обов'язків забезпечення прав і свобод людини і громадянина має широкий спектр діяльності та багаторівневу організаційно-управлінську структуру. З метою забезпечення правопорядку в суспільстві, а також збереження єдності внутрішньої політики функціонування відповідного органу державної влади, в системі права існує низка «сервісних» інститутів, що забезпечують відповідні потреби.

Один із таких інститутів – контрольно-наглядова діяльність в Національній поліції України, що є досить багатоаспектним і полірівневим за своєю сутністю, оскільки охоплює як діяльність поліції та її взаємодію з суспільством, так і внутрішньоорганізаційні питання, пов'язані із забезпеченням сталого, безперешкодного та системного функціонування поліції, як багатотисячного органу державної влади, що в умовах ведення бойових дій і безпосередньої в них участі окремих представників підрозділів Національної поліції України є надзвичайно важливим і актуальним.

Основна проблематика функціонування цього інституту в діяльності Національної поліції України полягає в тому, що запропоновані теоретико-правові та прикладні конструкції, що безпосередньо є складовими відповідного адміністративно-правового механізму, що власне й функціонує в умовах забезпечення адміністративно-правових відносин, полягає у тому, що він є недостатньо дослідженим із теоретичної точки зору, оскільки поліваріативність його застосування та багатокомпонентність інструментів, засобів та способів є досить функціональною, проте, ураховуючи зазначені прогалини, не дозволяє ефективно здійснювати таку діяльність. Відповідно, усвідомлюючи конструкцію контрольно-наглядової діяльності, відповідний адміністративно-правовий механізм та його конструктивні й елементні особливості, на нашу думку було б доцільно розглянути відповідні складові на високому науково-методологічному рівні, що дозволить розробити низку практикоорієнтованих рекомендацій його оптимізації та суттєво посилить інституційну спроможність Національної поліції України щодо захисту прав і свобод людини і громадянина.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Проблематику адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності Національної поліції України досліджували різні вчені та дослідники, що досягли

значних фундаментальних та локальних результатів, котрі підкріплюються відповідними напрацюваннями. Так, найбільш суттєвими на нашу думку є праці таких дослідників як: В.Б. Авер'янов, В.Г. Андросюк, О.М. Бандурка, Ю.Г. Барабаш, О.В. Батраченко, О.І. Безпалова, Ю.Є. Белінський, Г.М. Бистрик, Ю.П. Битяк, Р.В. Біла, В.В. Біліченко, В.В. Богуцький, В.Р. Булачек, М.Є. Василенко, О.М. Вдовиченко, С.С. Вітвіцький, В.В. Волинець, О.В. Волошина, В.В. Галуцько, В.М. Гаращук, Ю.В. Гаруст, Є.А. Гетьман, С.П. Головатий, І.П. Голосніченко, М.П. Гурковський, С.Л. Дембійська, Ю.В. Демянчук, С.Ф. Денисюк, О.В. Джафарова, В.Б. Дзюндзюк, А.В. Добровінський, Н.В. Домброван, О.Ю. Дрозд, Д.С. Дронік, Є.О. Дубовий, С.С. Єсімов, Я.В. Журавель, В.В. Зуй, К.С. Ізбаш, І.Д. Казанчук, Д.К. Катріч, М.С. Кельман, С.В. Ківалов, З.Р. Кісіль, О.Ф. Кобзар, Л.П. Коваленко, Н.В. Коваленко, М.В. Ковалів, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Константний, А.О. Корнійченко, В.В. Корольова, І.М. Коропатнік, Ю.В. Кривицький, М.Ф. Криштанович, В.А. Куліков, О.М. Куракін, І.Г. Кучеренко, Я.О. Лакійчук, Д.М. Ластович, А.А. Манжула, Н.В. Машніцька, І.В. Мельник, С.М. Мельничук, Н.М. Мельтюхова, Л.І. Миськів, М.А. Мовчан, О.М. Музичук, В.В. Мурза, Д.О. Назаренко, А.А. Нікітін, Г.Р. Парханов, В.В. Пахомов, О.С. Проневич, О.Ю. Салманова, М.Я. Сидор, А.О. Собакарь, А.А. Стародубцев, Р.В. Шаповал, С.О. Шатрава, О.М. Шевчук, Х.П. Ярмакі тощо.

Водночас основні аспекти функціонування адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України на сьогодні потребують актуалізації, зокрема й в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні, відбиття збройної агресії росії проти України, що суттєво ускладнило функціонування поліції як органу правопорядку, посилило соціально-деструктивні фактори та підвищило трудовитрати на здійснювану діяльність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Основна ідея підготовки дисертаційного дослідження та окреслені автором завдання корелюються з такими нормативно-правовими актами, що визначають потребу й необхідність (у тому числі актуальність) здійснення наукових доробків, як: Концепція адміністративної реформи в Україні (Указ Президента України від 22 липня 1998 року № 810); Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019); Національна стратегія у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021). Крім цього, дисертація відповідає зареєстрованій у Науково-дослідному інституті темі науково-дослідної роботи («Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 012U105390).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає у здійсненні комплексної характеристики адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в діяльності Національної поліції України, а також пошуку шляхів щодо оптимізації його функціонування.

Поставлена мета зумовила необхідність розв'язання ряду дослідницьких завдань, серед яких зокрема:

- надати характеристику поняттю та структурі адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України;
- окреслити суб'єктів контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції та місце серед них центрального органу управління поліцією;
- встановити завдання та функції адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України;
- охарактеризувати правові засади здійснення контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України та місце серед них адміністративного законодавства;
- дослідити напрямки реалізації адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України;
- вивчити сутність та види форм адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України;
- визначити поняття та систему методів адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України;
- охарактеризувати зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України;
- вказати напрямки вдосконалення адміністративно-правового регулювання контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері забезпечення діяльності Національної поліції України.

Предмет дослідження – адміністративно-правовий механізм контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України.

Методи дослідження. У методологічному підході реалізації та виконання поставлених завдань автором було використано широкий інструментарій, що включає як загальнонаукові, так і спеціально юридичні методи дослідження. Це дало змогу на високому науковому рівні розв'язати поставлені завдання та досягти мети дослідження, що в свою чергу складалась із розкриття змісту та сутності всіх підпунктів плану дисертаційного дослідження. Так автором було використано методологічний інструментарій філософського, загальнонаукового та спеціального характеру, а також комплексу інших методів і прийомів наукового пізнання.

Так наприклад, *формально-юридичний* і *догматичний* методи дозволили надати загальну характеристику адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України (розділ 1) та елементів відповідного механізму (розділ 2) дисертаційного дослідження. Застосування *логіко-семантичного* методу уможливило формулювання авторського розуміння основних понятійно-категоріальних елементів, що висвітлювались в основному змісті дисертаційного дослідження та склали основу його висновків (розділи 1–3).

Застосування *філософського* та *формально-логічного* методів сприяло поглибленню понятійного апарату, визначенню особливостей досліджуваних юридичних категорій (підрозділи 1.1, 1.2). *Системно-структурний* метод дозволив здійснити аналіз правових засад здійснення контрольно-наглядової діяльності, охарактеризувати завдання, функції, та суб'єктів цього процесу

(підрозділи 1.2, 1.3, 1.4), а також визначити сутність та види форм адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України (підрозділ 2.2).

Діалектичний метод дослідження та метод *абстрагування* було застосовано під час характеристики поняття та структури адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України, напрямків його реалізації та системи методів (підрозділ 1.1, 2.1, 2.3).

Використання *порівняльно-правового* методу дозволило здійснити порівняльний аналіз адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України й оцінити можливості застосування зарубіжного досвіду (підрозділ 3.1).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є одним із перших в Україні комплексних досліджень адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України, заснованого на аналізі думок вчених, нормативно-правових актів як національного, так і міжнародного рівня, судової практики та соціальної емпірики. В результаті проведеного дослідження сформульовано нові наукові положення й висновки, запропоновані особисто здобувачем, зокрема:

уперше:

– розроблено та диференційовано систему методів нагляду за такими підставами: 1) за змістом діяльності: планування (ідентифікація загроз та недоліків у дотриманні принципу законності); прогнозування (викладення очікуваних наслідків наглядової діяльності); спостереження (забезпечення дотримання принципу законності та нормативних приписів); 2) за змістом повноважень суб'єктів: нагляд, який здійснюється центральним органом управління поліції (забезпечення наглядової діяльності як за реалізацією територіальними підрозділами своїх повноважень, так і за дотриманням законності працівниками правоохоронних органів); нагляд, який здійснюється міжрегіональними територіальними органами (забезпечення наглядової діяльності відповідно до повноважень); нагляд, який здійснюється територіальними підрозділами Національної поліції (безпосередня реалізація наглядових повноважень); 3) за спрямуванням: прямий (адміністративний) та непрямий (засоби факультативного впливу);

– розроблено та диференційовано елементи адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції за трьома основними напрямками: контрольно-наглядова діяльність патрульної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху; контрольно-наглядова діяльність із забезпечення дозвільного режиму; адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі;

удосконалено:

– теоретичні підходи до класифікації суб'єктів контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції: структурні підрозділи у складі територіальних органів поліції, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність; структурні підрозділи міжрегіональних територіальних органів, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність; структурні підрозділи центрального органу управління

поліції, які організують та забезпечують виконання поліцією контрольно-наглядових функцій;

– теоретичне уявлення про класифікацію форм адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності поліції: 1) за інституційною ознакою: внутрішня та зовнішня контрольно-наглядова діяльність; 2) за функціональною ознакою: превентивні поліцейські заходи та спеціально-адміністративні заходи; 3) за спрямованістю: загально-адміністративна контрольно-наглядова діяльність та галузева контрольно-наглядова діяльність; 4) за процесуальним оформленням: контрольно-наглядове провадження і наглядово-відновне провадження;

– розуміння сутності та змісту контрольно-наглядового механізму в діяльності Національної поліції України як елементу системи стримувань і противаг, що забезпечує дотримання прав і свобод людини і громадянина як у поліцейській діяльності, під час виконання обов'язків відносно суспільства, так і у внутрішньо організаційній діяльності поліції, як органу державної влади;

дістало подальший розвиток:

– доктринальні підходи до розуміння класифікаційної диференціації принципів поліцейської діяльності: 1) інституційні принципи – базові вихідні положення, які утворюють підґрунтя для формування механізму поліцейської діяльності: принцип верховенства права; 2) конституційні принципи – вихідні положення, які утворюють правові межі реалізації поліцією своїх повноважень: принцип дотримання прав та свобод людини; 3) принципи неупередженості – вихідні положення, які гарантують об'єктивний та прозорий механізм здійснення поліцейської діяльності: принцип відкритості та прозорості; принцип політичної нейтральності; 4) принципи людиноцентризму – вихідні положення, в яких актуалізуються гуманістичні тенденції, які забезпечують акцентуацію уваги на взаємодії поліції із громадянським суспільством та орієнтування на першочерговий захист інтересів населення: принцип взаємодії із населенням на засадах партнерства; принцип безперервності;

– система наукових поглядів щодо правових підстав реалізації контрольно-наглядової функції Національної поліції, які диференційовано на три групи: 1) конституційні засади регулювання контрольно-наглядової діяльності; 2) положення національних нормативно-правових актів щодо здійснення контрольно-наглядової діяльності; 3) міжнародно-правові та європейські стандарти здійснення контрольно-наглядової діяльності;

– аргументи щодо доцільності позбавлення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, превентивної ознаки та розуміння такого заходу як елементу механізму утримання особи від вчинення кримінальних правопорушень та обмеження інших незаконних дій піднаглядних осіб шляхом забезпечення виконання ними окремих правил.

Практичне значення отриманих результатів. Основні положення, пропозиції, рекомендації та висновки як теоретико-правового, так і прикладного змісту використовуються та можуть бути використані в:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого розроблення концептуальних проблем, пов'язаних як із контрольно-наглядовою діяльністю Національної поліції України, так й інших органів державної влади, в яких функціонують аналогічні

механізми (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *практичній діяльності* – для вдосконалення та підвищення ефективності функціонування інститутів контролю та нагляду, а також контрольної-наглядової діяльності як окремого виду та форми адміністративно-управлінського процесу у функціонуванні органу державної влади – Національної поліції України;

– *освітньому процесі* – основні теоретичні та практичні висновки дисертаційного дослідження можуть стати основою або доповненням до матеріалів (курсів лекцій, навчальних програм у цілому чи програм семінарських занять) таких навчальних дисциплін як «Адміністративне право України», «Адміністративний процес», «Актуальні проблеми адміністративного права і процесу», «Взаємодія підрозділів Національної поліції з громадськістю», «Організаційно-правові основи діяльності Національної поліції», «Управління підрозділами Національної поліції» тощо, а також під час підготовки лекцій, підручників, навчальних посібників і методичних матеріалів з адміністративного права, процесу та судочинства (акт впровадження Донецького державного університету внутрішніх справ).

Апробація матеріалів дисертації. Ключові положення дисертації, висновки й рекомендації оприлюднено на міжнародних науково-теоретичних конференціях, а саме: «Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 12–13 серпня 2020 р.), «Науково-практичні засади розвитку наукової думки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 22–23 вересня 2021 р.), «Взаємодія публічного та приватного права: сучасні проблеми та виклики» (м. Київ, 21–22 лютого 2022 р.), «Актуальні проблеми взаємодії правової науки та практики її застосування» (м. Київ, 16–17 березня 2022 р.), «Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 25–26 січня 2023 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що вміщують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 211 сторінок. Список використаних джерел складається із 187 найменувань і займає 22 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; висвітлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів; наведено дані про апробацію матеріалів дисертації, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Загальна характеристика адміністративно-правового механізму контрольної-наглядової діяльності в Національній поліції України» складається із чотирьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Поняття та структура адміністративно-правового механізму контрольної-наглядової діяльності в Національній поліції України»* уточнено поняття механізму правового регулювання, конкретизовано та доопрацьовано його структурні елементи.

Унормовано підходи до розуміння ознак, за якими може бути диференційований механізм адміністративно-правового регулювання діяльності поліції: механізм адміністративно-правового регулювання організаційно-управлінської діяльності поліції (відповідно до кола повноважень окремих суб'єктів, які можуть здійснювати організаційно-управлінські функції); механізм адміністративно-правового регулювання контрольно-наглядової діяльності (відповідно до кола повноважень окремих суб'єктів, які можуть здійснювати контрольно-наглядові функції); механізм адміністративно-правового регулювання організаційно-управлінської та контрольно-наглядової діяльності (для центрального органу управління поліції).

Із урахуванням змісту контрольно-наглядової діяльності встановлено, що більшість регулятивних норм (зобов'язальні та заборонні норми) мають імперативний характер, який передбачає неухильне дотримання певних, чітко визначених правил. Наглядова функція правоохоронних органів відтворюється шляхом виявлення порушень положень, визнаних на нормативно-правовому рівні обов'язковими до виконання. У зв'язку із цим нагляд позбавлений адміністративної функції, він є самостійним елементом в механізмі адміністративно-правового регулювання. Доведено, що окремі положення адміністративного права мають риси диспозитивності. Виокремлено симбіоз імперативно-диспозитивного підходу, який містить приписи, заборони та дозволи, що не характерно для публічного права.

Доопрацьовано структуру адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції, яка передбачає такі складові: 1) організаційно-правові елементи, якими визначена правова основа діяльності поліції, а також особливості взаємодії поліції з органами державної влади та органами місцевого самоврядування; 2) інституційні елементи, якими визначені принципи діяльності поліції, у тому числі безпосередньо пов'язані із виконанням контрольно-наглядових функцій (принципи верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості); 3) структурно-функціональні елементи, якими визначено систему поліції та статус поліцейського; 4) управлінські елементи, якими визначено особливості публічно-правових та адміністративно-процедурних відносин крізь призму яких відтворюються контрольно-наглядові повноваження поліції та визначаються способи їх реалізації.

Підрозділ 1.2 «Суб'єкти контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції та місце серед них центрального органу управління поліції» присвячено дослідженню особливостей взаємодії органів та підрозділів Національної поліції при реалізації контрольно-наглядової функції.

Повноцінна реалізація контрольно-наглядової діяльності передбачає визначення механізму як регулювання поведінки підконтрольного об'єкта, так і контролюючого, що сприятиме дотриманню адміністративно-правової ієрархії. З цією метою в Законі України «Про Національну поліцію» було передбачено складну структуру поліції, яка включає основний контролюючий підрозділ, допоміжний контролюючий підрозділ, а також підрозділи – безпосередні виконавці.

Виокремлено та охарактеризовано роль центрального органу управління поліції як суб'єкта контрольно-наглядової діяльності, яка відтворюється крізь призму реалізації керівником поліції, а також підпорядкованими підрозділами організаційно-управлінських та владних повноважень щодо контролю та нагляду за адміністративною діяльністю територіальних підрозділів в частині організації та забезпечення виконання ними контрольно-наглядових функцій. Роль центрального органу управління поліції як суб'єкта контрольно-наглядової діяльності зумовлена реалізацією повноважень за такими напрямками: 1) адміністративна діяльність, пов'язана із вирішенням кадрових питань; 2) організаційно-розпорядча діяльність, пов'язана із виданням розпорядчих документів та письмових повноважень, скерованих на забезпечення реалізації поліцією контрольно-наглядових функцій; 3) організаційно-управлінська діяльність, пов'язана з аналізом та опрацюванням управлінських ситуацій, фіксацією та організацією виконання управлінських рішень.

У підрозділі 1.3 «Завдання та функції адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України» проаналізовано особливості реалізації контрольно-наглядових повноважень в Національній поліції України.

Запропоновано класифікаційну диференціацію принципів поліцейської діяльності: 1) інституційні принципи – базові вихідні положення, які утворюють підґрунтя для формування механізму поліцейської діяльності: принцип верховенства права (ст. 6 ЗУ «Про Національну поліцію»), принцип законності (ст. 8 ЗУ «Про Національну поліцію»); 2) конституційні принципи – вихідні положення, які утворюють правові межі реалізації поліцією своїх повноважень: принцип дотримання прав та свобод людини (ст. 7 ЗУ «Про Національну поліцію»); 3) принципи неупередженості – вихідні положення, які гарантують об'єктивний та прозорий механізм здійснення поліцейської діяльності: принцип відкритості та прозорості (ст. 9 ЗУ «Про Національну поліцію»); принцип політичної нейтральності (ст. 10 ЗУ «Про Національну поліцію»); 4) принципи людиноцентризму – вихідні положення, в яких актуалізуються гуманістичні тенденції, які забезпечують акцентуацію уваги на взаємодії поліції із громадянським суспільством та орієнтування на першочерговий захист інтересів населення: принцип взаємодії із населенням на засадах партнерства (ст. 11 ЗУ «Про Національну поліцію»); принцип безперервності (ст. 12 ЗУ «Про Національну поліцію»).

Визначено, що діяльнісний підхід до оцінки функцій поліції надає можливість розглядати їх у тісному взаємозв'язку із завданнями та напрямками діяльності та реалізації цих завдань. Адміністративно-правовий механізм контрольно-наглядової діяльності функціонує в нормативно визначених межах, що дозволяє серед складників такого механізму виокремити інституційно-конституційні та галузеві елементи. Інституційно-конституційні елементи визначають правові підстави та сфери реалізації контрольно-наглядової функції, а також межі, якими вони обмежуються. Галузевий елемент визначає суспільні відносини, відносно яких будуть реалізовуватись контрольно-наглядові повноваження. Функціональний аспект адміністративно-правового механізму

контрольно-наглядової діяльності відтворюється крізь призму диференціації напрямів реалізації правоохоронними органами своїх повноважень.

Аргументовано, що основною функцією адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції є надання поліцейських послуг у сфері забезпечення належного виконання нормативних приписів та заборон, а також реалізації превентивних повноважень. Кореляція наведеної функції передбачає наявність таких завдань як: 1) контроль та нагляд за дотриманням публічної безпеки та порядку, а також недопущення випадків порушення нормативно встановлених заборон; 2) контроль за дотриманням прав та свобод громадян; нагляд за виконанням окремими громадянами обмежень та вимог, встановлених відповідно до законодавства (осіб, які перебувають під адміністративним наглядом та інших категорій осіб); 3) контроль та нагляд за кримінологічною ситуацією в державі, визначення потенційних суспільно небезпечних діянь.

У підрозділі 1.4 *«Правові засади здійснення контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України та місце серед них адміністративного законодавства»* проаналізовано основні національні нормативно-правові акти та міжнародні документи, якими регулюється контрольно-наглядова діяльність поліції.

Доопрацьовано та диференційовано правові підстави для реалізації контрольно-наглядової функції Національної поліції на три групи: 1) конституційні засади регулювання контрольно-наглядової діяльності; 2) положення національних нормативно-правових актів щодо здійснення контрольно-наглядової діяльності; 3) міжнародно-правові та європейські стандарти здійснення контрольно-наглядової діяльності.

Аргументовано, що конституційні засади здійснення контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції полягають у формуванні нормативно-правового підґрунтя для регулювання правоохоронної діяльності, яка відтворюється через розуміння органів правопорядку як невід'ємного елемента у структурі сектору безпеки та оборони, а також визнання повноцінної реалізації функції нагляду та контролю основними пріоритетними напрямками забезпечення національної безпеки.

Обґрунтовано, що адміністративне законодавство в межах поліцейської контрольно-наглядової діяльності спрямоване на регулювання суспільних відносин у сфері виконавчої влади, зокрема на визначення повноважень та змісту виконавчої діяльності правоохоронних органів та їх посадових осіб, визначення форм та методів реалізації контрольно-наглядових функцій, а також порядку застосування адміністративно-правових санкцій за порушення положень нормативно-правових актів.

Розділ 2 «Елементи адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України» охоплює три підрозділи.

У підрозділі 2.1 *«Напрямки реалізації адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України»* на основі

узагальнення доктринальних підходів та аналізу нормативно-правових актів визначено основні напрями реалізації поліцією контрольно-наглядової функції.

На підставі аналізу Закону України «Про дорожній рух» уточнено та доопрацьовано елементи контрольно-наглядової діяльності патрульної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: 1) забезпечення безпеки транспортного засобу (дотримання власником технічних вимог, які ставляться до такого транспортного засобу, а також перевірка його на відповідність державним стандартам); 2) забезпечення безпеки водіїв та пасажирів (контроль за дотриманням водіями та пасажирами правил дорожнього руху та особистої безпеки під час пересування на транспортному засобі); 3) забезпечення безпеки інших учасників дорожнього руху; 4) забезпечення безпеки синхронної взаємодії учасників дорожнього руху (зокрема – забезпечення технічного контролю за безпекою дорожнього руху та можливості своєчасного реагування на її порушення).

Обґрунтовано, що до адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності забезпечення дозвільного режиму можна віднести: 1) участь в унормуванні трудових відносин, предметом яких є виконання робіт, пов'язаних з виконанням дій щодо предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система; 2) участь у перевірці належності приміщень для експлуатації у якості підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система; 3) забезпечення дотримання порядку придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної зброї, бойових припасів до неї, інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система.

Визначено, що адміністративно-правовий механізм контрольно-наглядової діяльності в частині адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі полягає в такому: 1) здійснення виховного впливу – шляхом встановлення обов'язку дотримуватись визначеного переліку вимог; 2) запобігання вчиненню кримінальних правопорушень окремими особами: обмеження дій піднаглядних осіб шляхом забезпечення виконання ними окремих правил; забезпечення припинення адміністративного нагляду у випадках, передбачених законодавством (зокрема за позитивних для піднаглядного підстав).

У підрозділі 2.2 «Сутність та види форм адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України» доопрацьовано характеристику адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України.

Аргументовано, що основним завданням, спрямованим на вирішення проблеми ототожнення форм контрольно-наглядової діяльності поліції із методами, є унормування та систематизація заходів, які є контрольно-наглядовими. Такий підхід повинен бути реалізований відповідно до чіткого визначення стадій адміністративно-правової діяльності поліції взагалі та контрольно-наглядової діяльності зокрема. Сутність адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності полягає у чіткому формуванні процесуального складника. Схематично це може бути відображено як: адміністративно-правова діяльність – мета – прогнозування/очікувані результати –

стадія реалізації – контрольний/наглядовий/контрольно-наглядовий захід – метод реалізації заходу – результат.

Запропоновано класифікацію форм адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності поліції: 1) за інституційною ознакою: внутрішня та зовнішня контрольно-наглядова діяльність. Внутрішня – застосування відомчо-процесуальних заходів, спрямованих на забезпечення дотримання положень нормативно-правових актів, а також здійснення внутрішньовідомчої адміністративно-профілактичної роботи. Зовнішня забезпечує виконання Національною поліцією завдань із забезпечення та охорони публічного порядку; 2) за функціональною ознакою: превентивні поліцейські заходи та спеціально-адміністративні заходи. Превентивні поліцейські заходи, перелічені в п.п. 1–7 ч. 1 ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію». Спеціально-адміністративними доцільно вважати заходи, передбачені в п.п. 8–11 ч. 1 ст. 32 нормативно-правового акту. Такий підхід аргументовано наведеними в законодавстві особливостями щодо застосування заходів контрольно-наглядової діяльності (обмежений перелік осіб, до яких вони можуть бути застосовані, специфічні завдання тощо); 3) за спрямованістю: загально-адміністративна контрольно-наглядова діяльність та галузева контрольно-наглядова діяльність. До загально-адміністративної контрольно-наглядової діяльності доцільно відносити заходи загального адміністративного впливу. До галузевої – ті заходи, які є доцільними та допустимими лише в окремій галузі (наприклад, в господарській діяльності тощо); 4) за процесуальним оформленням: контрольно-наглядове провадження і наглядово-відновне провадження.

У підрозділі 2.3 «Поняття та система методів адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України» досліджено та уточнено методологію адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України.

Встановлено, що для диференціації методів переконання та примусу достатньо виокремити їх різну правову та соціальну природу. Зокрема примус є імперативним методом адміністративного права, переконання – рекомендаційним. В загальному розумінні, імперативний метод є основним в адміністративному праві, що зумовлено його загальними завданнями та формами реалізації (вчиняти або не вчиняти певні дії). Звуження сфери адміністративного права виключно до регулювання та охорони суспільних відносин применшує його значення, у тому числі в частині діяльності поліції. Новий підхід законодавця до адміністративної діяльності поліції, відображений у Законі України «Про Національну поліцію», передбачає розуміння цього суб'єкта як посередника між державою та суспільством, основною функцією якого є контрольно-наглядова, а вже потім – превентивна функція та функція реалізації державного примусу.

Обґрунтовано, що методи адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності враховують форми та способи реалізації заходів, необхідних для забезпечення законності. Уточнено, що методи публічного адміністрування являють собою сукупність заходів та засобів, які застосовуються органами влади для реалізації функцій державного управління в частині забезпечення дотримання керованими суб'єктами принципів законності та

верховенства права, що передбачає широке коло засобів, в яких примус не завжди є домінуючим.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України»* досліджено міжнародний досвід адміністративно-правового регулювання в діяльності органів правопорядку, поліцій світу та запропоновано основні та фрагментарні елементи відповідних теоретико-правових і практикоорієнтованих конструкцій, які можна було б упровадити в Україні. Констатовано, що не всі моделі контрольно-наглядової діяльності країн світу можуть бути, навіть частково, адаптовані до такої діяльності в українських реаліях, зокрема й через активні бойові дії та правовий режим воєнного стану.

Контрольно-наглядова діяльність в правоохоронних органах, зокрема в Республіках Польщі та Чехії, Федеративній Республіці Німеччина, Італійській та Французькій Республіках, полягає у функціонуванні багатокomпонентної системи як у структурі відповідного органу правопорядку (поліції), так із зовні, що забезпечується спеціалізованими правозахисними та правоохоронними інституціями. Зокрема з огляду на попередньо проаналізовані теоретичні конструкції вдалося встановити, що контрольно-наглядова діяльність в закордонних країнах є найбільш ефективним аналогом, існуючій українській, що в свою чергу потребує додаткових досліджень з метою опрацювання конкретних моделей і шляхів імплементації зазначеного в національне законодавство.

У підрозділі 3.2 *«Напрямки вдосконалення адміністративно-правового регулювання контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України»* доводиться, що охарактеризовані та виокремлені напрями здійснення контрольно-наглядової діяльності та зазначений адміністративно-правовий механізм чітко підкреслюють гостру потребу в удосконаленні організаційно-правових засад функціонування цього інституту й унормування низки окремих повноважень, у тому числі їх форм, способів і методів.

Серед напрямів удосконалення автором виділено: 1) організаційно-управлінський, що полягає в необхідності удосконалення персональної складової функціонування механізму контрольно-наглядової діяльності (кадрове забезпечення); 2) нормативно-правовий, зміст і сутність якого, перш за все, полягають в нормотворчій діяльності та законопроектному процесі, що власне й визначає межі та спосіб діяльності поліції як органу державної влади (законодавче забезпечення); 3) матеріально-технічний напрям, що включає як розроблення новітніх форм спрощення основних адміністративних процедур у механізмі контрольно-наглядової діяльності, так і безпосереднє започаткування використання конкретних механізмів і засобів (електронні браслети, інформаційний портал «Єдиний реєстр зброї» та інше).

Підкреслюється, що лише системне та поступове забезпечення основних потреб удосконалення адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України дозволить та уможливить

покращення якості здійснення поліцейських послуг, унеможливить присутність корупційної складової та дозволить зменшити трудовитрати на основні процеси, пов'язані з організацією діяльності.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації представлено результати проведеного комплексного аналізу щодо змісту й сутності адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в діяльності Національної поліції України. Основні з них такі:

1. Уточнено поняття адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності, під яким запропоновано розуміти сукупність заходів та засобів публічного адміністрування, спрямованих на забезпечення функцій органів державної влади та інших уповноважених суб'єктів, пов'язаних із перевіркою та реагуванням на здійснення адміністративної діяльності, передбаченої нормативними приписами, а також забезпечення конституційних прав і свобод громадян, юридичних суб'єктів та держави шляхом виявлення порушень заборон та приписів нормативно-правових актів.

Доопрацьовано елементи, які утворюють структуру адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції: 1) організаційно-правові елементи, якими визначені правова основа діяльності поліції, а також особливості взаємодії поліції з органами державної влади та органами місцевого самоврядування; 2) інституційні елементи, якими визначені принципи діяльності поліції, у тому числі безпосередньо пов'язані із виконанням контрольно-наглядових функцій (принципи верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості); 3) структурно-функціональні елементи, якими визначено систему поліції та статус поліцейського; 4) управлінські елементи, якими визначено особливості публічно-правових та адміністративно-процедурних відносин крізь призму яких відтворюються контрольно-наглядові повноваження поліції та визначаються способи їх реалізації.

2. Конкретизовано систему суб'єктів контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції: 1) структурні підрозділи у складі територіальних органів поліції, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність: а) суб'єкти безпосереднього здійснення контрольно-наглядової діяльності – структурні підрозділи, діяльність яких пов'язана із забезпеченням публічної безпеки та порядку, а також реалізацією повноважень, спрямованих на своєчасне виявлення та припинення правопорушень; б) суб'єкти вторинного контролю та нагляду – структурні підрозділи, які виконують окремі контрольно-наглядові повноваження з метою забезпечення інших, безпосередніх функціональних обов'язків; в) суб'єкти, які здійснюють допоміжну функцію реалізації іншими підрозділами контрольно-наглядових повноважень – структурні підрозділи, які виконують спеціальні повноваження з охорони публічної безпеки та порядку; 2) структурні підрозділи міжрегіональних територіальних органів, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність: а) підрозділи загальної контрольно-наглядової діяльності –

суб'єкти, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність щодо забезпечення охорони суспільних відносин від загально-небезпечних посягань та порушень; б) підрозділи спеціальної контрольно-наглядової діяльності – суб'єкти, які реалізують функції із нагляду та контролю за дотриманням законності окремими особами, з метою захисту суспільних відносин у визначених нормативно-правовими актами сферах; в) підрозділи функціональної контрольно-наглядової діяльності – суб'єкти, контрольно-наглядова діяльність яких спрямована на сприяння іншим підрозділам поліції із реалізації адміністративної та іншої діяльності; 3) структурні підрозділи центрального органу управління поліції, які організують та забезпечують виконання поліцією контрольно-наглядових функцій: а) підрозділи, які організують та забезпечують контрольно-наглядову діяльність її основних суб'єктів; б) підрозділи, що сприяють контрольно-наглядовій діяльності її основних суб'єктів.

Аргументовано, що роль центрального органу управління поліції як суб'єкта контрольно-наглядової діяльності зумовлена реалізацією повноважень за такими напрямками: 1) адміністративна діяльність, пов'язана із вирішенням кадрових питань; 2) організаційно-розпорядча діяльність, пов'язана із виданням розпорядчих документів та письмових повноважень, скерованих на забезпечення реалізації поліцією контрольно-наглядових функцій; 3) організаційно-управлінська діяльність, пов'язана з аналізом та опрацюванням управлінських ситуацій, фіксацією та організацією виконання управлінських рішень.

3. Обґрунтовано, що основною функцією адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції є надання поліцейських послуг у сфері забезпечення належного виконання нормативних приписів та заборон, а також реалізації превентивних повноважень. Кореляція наведеної функції передбачає наявність таких завдань як: 1) контроль та нагляд за дотриманням публічної безпеки та порядку, а також недопущення випадків порушення нормативно встановлених заборон; 2) контроль за дотриманням прав та свобод громадян; нагляд за виконанням окремими громадянами обмежень та вимог, встановлених відповідно до законодавства (осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб); 3) контроль та нагляд за кримінологічною ситуацією в державі, визначення потенційних суспільно небезпечних діянь.

4. Унормовано та уточнено правові підстави для реалізації контрольно-наглядової функції Національної поліції за такими групами: 1) конституційні засади регулювання контрольно-наглядової діяльності; 2) положення національних нормативно-правових актів щодо здійснення контрольно-наглядової діяльності; 3) міжнародно-правові та європейські стандарти здійснення контрольно-наглядової діяльності. Визначено, що адміністративне законодавство в межах поліцейської контрольно-наглядової діяльності спрямоване на регулювання суспільних відносин у сфері виконавчої влади, зокрема – на визначення повноважень та змісту виконавчої діяльності правоохоронних органів та їх посадових осіб, визначення форм та методів реалізації контрольно-наглядових функцій, а також порядку застосування адміністративно-правових санкцій за порушення положень нормативно-правових актів.

5. Обґрунтовано, що основними напрямками реалізації контрольно-наглядової діяльності є забезпечення публічної безпеки та порядку, запобігання адміністративним та кримінальним правопорушенням, а також заходи, спрямовані на регулювання суспільних відносин, в окремих, специфічних галузях. Наведені напрями є зовнішніми та включають такі напрями як: а) забезпечення режиму функціонування об'єктів дозвільної системи; б) забезпечення безпеки дорожнього руху; в) контроль та нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

6. Доопрацьовано поняття «форми адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності», під якими запропоновано розуміти нормативно визначену процесуальну діяльність правоохоронних органів, спрямованих на унормування адміністративної діяльності у певній галузі з метою профілактики та запобігання порушенням законодавства, результатом якого є адміністративний акт. Визначено, що сутність адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності полягає у чіткому формуванні процесуального складника.

Доопрацьовано класифікацію форм адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності поліції за такими підставами: 1) за інституційною ознакою: внутрішня та зовнішня контрольно-наглядова діяльність; 2) за функціональною ознакою: превентивні поліцейські заходи та спеціально-адміністративні заходи; 3) за спрямованістю: загально-адміністративна контрольно-наглядова діяльність та галузева контрольно-наглядова діяльність; 4) за процесуальним оформленням: контрольно-наглядове провадження і наглядово-відновне провадження.

7. Запропоновано диференціацію методів адміністративно-правового механізму нагляду: 1) за змістом діяльності: планування (ідентифікація загроз та недоліків у дотриманні принципу законності); прогнозування (викладення очікуваних наслідків наглядової діяльності); спостереження (забезпечення дотримання принципу законності та нормативних приписів); 2) за змістом повноважень суб'єктів: нагляд, який здійснюється центральним органом управління поліції (забезпечення наглядової діяльності як за реалізацією територіальними підрозділами своїх повноважень, так і за дотриманням законності самими працівниками правоохоронних органів); нагляд, який здійснюється міжрегіональними територіальними органами (забезпечення наглядової діяльності відповідно до повноважень); нагляд, який здійснюється територіальними підрозділами Національної поліції (безпосередня реалізація наглядових повноважень); 3) за спрямуванням: прямий (адміністративний) та непрямий (засоби факультативного впливу).

Обґрунтовано класифікацію методів адміністративно-правового механізму контролю в Національній поліції: 1) за спрямуванням: прямі (адміністративні) та непрямі (засоби факультативного впливу, здебільшого, засоби соціального, економічного та організаційного характеру); 2) за джерелами: документальні (засоби контролю, які відображаються на паперових носіях та/або пов'язані із забезпеченням документальних приписів); фактичні (засоби контролю, які реалізуються за рахунок виконання адміністративних дій); 3) за характером: імперативні (засоби впливу та примусу); диспозитивні (засоби заохочення);

рекомендаційні (засоби переконання); 4) за формою: перевірка (визначення та аналіз об'єкта на відповідність нормативним приписам); ревізія (перевірка фінансово-господарської діяльності, у зв'язку із чим не є широко застосовною в адміністративній діяльності поліції); 5) за особливостями реалізації: процедурні (чітко визначені нормативно-правовими актами); непроцедурні (не визначені в нормативно-правових актах, але не заборонені законодавством та можуть використовуватись у поліцейській діяльності).

8. Визначено, що зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України може бути використаний як на широкому методолого-практичному рівні шляхом імплементації основних теоретико-правових конструкцій і засобів у внутрішньоконтрольну діяльність підрозділів поліції, як на рівні центрального органу управління поліцією, так і в контексті контролю та нагляду за функціонуванням територіальних (міжрегіональних) підрозділів поліції.

Площина контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України є досить масштабним поняттям, що використовується для характеристики різноманітних робочих процесів – наприклад здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності, реалізації дозвільних процедур, а також у контексті втілення в життя управлінських функцій та форм і методів керування органом державної влади як масштабною та багатокомпонентною юридичною особою. Саме тому нами підтримується позиція про потребу інтеграції в контрольно-наглядову діяльність Національної поліції України систем автоматичної фіксації та всебічного громадського контролю за цими процесами, за аналогією з процесами, запущеними в Польщі, Чехії, Сполученому Королівстві та Німеччині. Успішний запуск таких проєктів як «Автоматична система фіксації порушення правил дорожнього руху», «Єдиний реєстр цивільної вогнепальної зброї» або ж «Система електронного документообігу Національної поліції України» концептуально позитивно впливатиме на забезпечення реалізації контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України як в забезпеченні прав і свобод людини і громадянина, так і у внутрішньоорганізаційній діяльності.

9. Серед напрямків удосконалення адміністративно-правового регулювання контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України є низка важливих аспектів, що потребують суттєвого уточнення та систематизації. Виокремлено такі напрямки удосконалення в досліджуваній сфері:

1) організаційно-управлінський, що полягає в необхідності удосконалення персональної складової функціонування механізму контрольно-наглядової діяльності (кадрове забезпечення);

2) нормативно-правовий, зміст і сутність якого, перш за все, полягає в нормотворчій діяльності та законопроектному процесі, що власне й визначає межі та спосіб діяльності поліції як органу державної влади (законодавче забезпечення);

3) матеріально-технічний напрям, що включає як розроблення новітніх форм спрощення основних адміністративних процедур у механізмі контрольно-наглядової діяльності, так і безпосереднє започаткування використання

конкретних механізмів і засобів (електронні браслети, інформаційний портал «Єдиний реєстр зброї» та інше).

Підкреслено, що лише системне та поступове забезпечення основних потреб удосконалення адміністративно-правового механізму контрольної-наглядової діяльності в Національній поліції України дозволить та уможливить покращення якості здійснення поліцейських послуг, унеможливить присутність корупційної складової та дозволить зменшити трудовитрати на основні процеси, пов'язані з організацією діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Целенко В. Види форм адміністративно-правового механізму контрольної-наглядової діяльності в Національній поліції України. *Юридична наука*. 2019. № 8 (98). Т. 2. С. 56–61.

2. Целенко В. Підходи до визначення напрямків адміністративно-правового механізму контрольної-наглядової діяльності в Національній поліції України. *Юридична наука*. 2020. № 2 (104). Т. 2. С. 126–132.

3. Целенко В. Методи адміністративно-правового механізму контрольної-наглядової діяльності в Національній поліції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 562–564. URL: http://www.lsej.org.ua/12_2022/134.pdf

4. Целенко В. Правові засади здійснення контрольної-наглядової діяльності в Національній поліції України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 1. С. 187–190.

5. Целенко В. Функції поліції в контексті реалізації контрольної-наглядової діяльності. *KELM*. 2023. № 4. С. 172–177 (Республіка Польща).

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Целенко В. Підходи до визначення структурного наповнення системи суб'єктів контрольної-наглядової діяльності в Національній поліції України. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 12–13 серп. 2020 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2020. С. 33–35.

7. Целенко В. Контрольно-наглядова діяльність: зміст та сутність адміністративно-правового механізму. *Науково-практичні засади розвитку наукової думки на сучасному етапі державотворення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 22–23 верес. 2021 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2021. С. 22–24.

8. Целенко В. Понятійний підхід до визначення змісту контрольної-наглядової діяльності. *Взаємодія публічного та приватного права: сучасні проблеми та виклики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 21–22 лют. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 39–41.

9. Целенко В. До питання здійснення контрольної-наглядової діяльності дільничними офіцерами поліції та поліцейськими офіцерами громад. *Актуальні*

проблеми взаємодії правової науки та практики її застосування: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 16–17 березня 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 18–20.

10. Целенко В. Завдання та функції адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України. *Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25–26 січ. 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 39–41.*

АНОТАЦІЯ

Целенко В.Л. Адміністративно-правовий механізм контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2023.

Дисертаційне дослідження є одним із перших в Україні комплексних досліджень адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України. Доведено, що відповідний механізм є невід’ємною частиною механізму стримувань і противаг, що дозволяє релевантно застосовувати поліцією відповідні повноваження, реалізовувати права та виконувати обов’язки з метою охорони та захисту прав і свобод людини.

Обґрунтовано, що на сучасному етапі державотворення, комплексної трансформації правоохоронної системи загалом і Національної поліції України зокрема, в тому числі з причин збройної агресії росії проти України та потреби в консолідації всіх суб’єктів сектору безпеки і оборони для її відбиття, контрольно-наглядова діяльність як інститут права і прикладне, багатокomпонентне явище, що сприяє стабільності та безперервності функціонування, є одним із найбільш важливих аспектів діяльності та гарантів забезпечення демократичності та верховенства права в інституціях державної влади.

У дисертаційному дослідженні надано характеристику поняття та структури адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України, окреслено її суб’єктів та визначено місце серед них центрального органу управління поліцією. Визначено завдання та функції адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України й схарактеризовано правові засади здійснення такої діяльності, окреслено місце серед них адміністративного законодавства.

Досліджено напрямки реалізації адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України, вивчено сутність та види його форм, а також поняття та систему методів, що дозволило поглибити теоретико-практичне розуміння відповідного інституту адміністративного права.

Охарактеризовано зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України та вказано напрямки його подальшого вдосконалення.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, контрольно-наглядовий механізм, поліція, наглядова діяльність, контрольна діяльність.

SUMMARY

Tselenko V. Administrative and legal mechanism of control and supervisory activities in the National Police of Ukraine. – *Qualification scientific work on the rights of the manuscript.*

Dissertation for the degree of Candidate of Juridical Sciences in specialty 12.00.07 «Administrative Law and Process; financial law; Information Law». – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2023.

The dissertation research is one of the first in Ukraine, where the administrative and legal mechanism of control and supervisory activities in the National Police of Ukraine is comprehensively worked out. It is proved that the relevant mechanism is an integral part of the mechanism of checks and balances, which in turn allows the relevant use of relevant powers by the police, exercise rights and perform duties in order to protect and protect human and civil rights.

The author substantiates that at the present stage of state-building, complex transformation of the law enforcement system in general and the National Police of Ukraine in particular, including the reasons for Russia's armed aggression against Ukraine and the need to consolidate all subjects of the security and defense sector to repel it, control and supervisory activity as an institution of law and an applied, multicomponent phenomenon that contributes to stability and continuity of functioning is one of the most important aspects of activity and guarantors of ensuring democracy and the rule of law in state institutions.

The dissertation research characterizes the concept and structure of the administrative and legal mechanism of control and supervisory activities in the National Police of Ukraine, outlines its subjects and identifies the place of the central police management body among them. In addition, the tasks and functions of the administrative and legal mechanism of control and supervisory activities in the National Police of Ukraine and The legal basis for carrying out such activities is characterized and the place of administrative legislation among them is outlined.

In addition , the directions of implementation of the administrative and legal mechanism of control and supervisory activities in the National Police of Ukraine were investigated, the essence and types of its forms, as well as the concept and system of methods were studied, which made it possible to deepen the theoretical and practical understanding of the relevant institution of administrative law.

Also, at a high scientific and methodological level, foreign experience of administrative and legal regulation of control and supervisory activities in the National Police of Ukraine was characterized and directions for its further improvement were indicated.

Keywords: administrative and legal mechanism, control and supervisory mechanism, police, supervisory activity, control activity.